

**ПЗВО «МІЖНАРОДНИЙ КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПИЛИПА
ОРЛИКА»**

**ФАКУЛЬТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
КАФЕДРА ФАРМАЦІЇ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з навчальної роботи
В.В. Ревенко
_____ 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ФАРМАКОГНОЗІЇ**

Галузь знань: 22 Охорони здоров'я

Спеціальність: 226 Фармація, промислова фармація

Освітня програма: Фармація

Освітній ступінь: другий (магістерський) рівень вищої освіти

2021 – 2022 навчальний рік

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри фармації № 1 від «30» серпня 2021 р.

Укладач: Лук'янчук В.Д. доктор медичних наук, завідувач кафедри фармації ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

Рецензенти:

Редькіна Є.А., директор ПКВО «Фармація», м. Миколаїв

Соколик О.П., к.мед.н., асистент кафедри фармакології та фармакогнозії Одеського національного медичного університету

Кондратенкова І.В., здобувачка освітньої програми «Фармація» ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

Багрієнко О.О, Голова студентського самоврядування ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ВСТУП

Навчальна практика з фармакогнозії проходиться здобувачами вищої освіти спеціальності 226 Фармація, промислова фармація на третьому курсі у шостому семестрі заочної форми здобуття освіти. Програма навчальної практики з фармакогнозії складена відповідно до освітньої програми підготовки магістрів, галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація. Особлива увага надається тим розділам фармакогнозії, які мають найбільше значення для фармацевтів – основи фітохімічного, макроскопічного та мікроскопічного аналізу. Враховано сучасні тенденції та досягнення науки і техніки у вдосконаленні методів аналізу, збільшенні точності та відтворюваності результатів дослідження.

Заочна форма навчання

№ п	Вид практики	Курс	Семестр	Тижні	Кількість годин	Кількість кредитів ECTS
1	Навчальна практика	3	6	2	90	3,0

Предметом вивчення навчальної практики з фармакогнозії є основні класи біологічно активних молекул, що містяться в рослинній лікарській сировині, їх фармакологічна дія, фізико-хімічні властивості, основи макроскопічного, мікроскопічного та фітохімічного аналізу.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна практика з фармакогнозії базується на знаннях і навичках здобувачів вищої освіти, отриманих при вивченні біохімії, фармацевтичної ботаніки, аналітичної хімії. Навчальна практика з фармакогнозії виконує роль базової біологічної дисципліни для професійно орієнтованих та спеціальних дисциплін: ресурсознавства лікарських рослин, фармацевтичної біотехнології тощо. Примірною програмою передбачена інтеграція з базовими і спеціальними дисциплінами, формування здатності застосовувати знання і практичні навички у подальшому навчанні та професійній діяльності.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета навчальної практики з фармакогнозії: закріплення знань з фармакогнозії; придбання практичних навичок ідентифікації лікарських рослин та морфологічно близьких видів у природі; з заготівлі, зберігання та переробки лікарської рослинної сировини; основ культивування лікарських рослин; виявлення заростей дикорослих лікарських рослин, вивчення на них запасів лікарської рослинної сировини та надання рекомендацій щодо раціонального використання природних ресурсів.

Основні завдання навчальної практики з фармакогнозії: на всіх базах практики (ботанічні сади, центральні районні аптеки, дослідні поля, лісові господарства, ділянки лікарських рослин науково-дослідних організацій та учбових установ, природні та штучні фітоценози, музеї природи, оранжереї, дендропарки та ін.) здобувачі вищої освіти повинні ознайомитися з історією організації або підприємства, вивчити асортимент лікарських рослин, що культивуються, методи інтродукції та селекції окремих культур, основні агротехнічні прийоми вирощування лікарських рослин. В аптеці вони вивчають організацію заготівлі лікарської рослинної сировини (ЛРС), документацію з приймання ЛРС від заготівельників, умови зберігання ЛРС. Звертають увагу на умови зберігання сировини по групах.

В результаті проходження практики здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- характеристику сировинної бази ЛР (дикорослих, культивованих);
- організації заготівлі ЛРС, основні заготівельні організації та їх функції;
- систему раціонального використання, охорони і відтворення ресурсів ЛР;
- загальні правила заготівлі ЛРС, способи сушіння, пакування, маркування, транспортування та зберігання;
- систему стандартизації ЛРС;
- основні відомості про поширення і місце зростання ЛР, що застосовуються в науковій медицині;
- вплив географічних та екологічних факторів на продуктивність ЛР;
- методики проведення аналізу цілої та подрібненої лікарської рослинної сировини, зборів;
- документальне оформлення результатів аналізу ЛРС, юридичне значення фармакогностичного аналізу;
- морфолого-анатомічні ознаки ЛР і ЛРС, дозволених до застосування в медичній практиці, можливі домішки;
- основні групи БАР природного походження та їх фізико-хімічні властивості;
- основні способи і форми застосування ЛРС у медицині та фармацевтичній практиці;
- правила техніки безпеки під час роботи з ЛР і ЛРС.

вміти:

- ідентифікувати за морфологічними ознаками та описувати вегетативні органи рослин та їх метаморфози, як рослину сировину;
- препарувати і описувати генеративні органи рослин;
- визначати за морфологічними ознаками рослини самостійно та за визначником; характеризувати лікарські рослини за фазами розвитку;
- впізнавати лікарські рослини різних фітоценозів, а також на гербарних зразках, фотознімках і рисунках;
- розрізняти отруйні рослини, інформувати населення відносно небезпечних наслідків їх використання;
- узагальнювати отримані результати, формулювати та аргументувати висновки, оформлювати результати дослідження.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна практика з фармакогнозії.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна практика забезпечує набуття здобувачами вищої освіти компетентностей:

- загальні компетентності:

- ЗК 2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 3 Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК 6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- фахові компетентності:

- СК 4 Здатність визначати потреби галузі охорони здоров'я з метою розробки та виробництва життєво необхідних, доступних, якісних, ефективних та безпечних лікарських засобів.
- СК 7 Здатність забезпечувати належне зберігання лікарських засобів та інших товарів аптечного асортименту відповідно до їх фізико-хімічних властивостей та правил Належної практики зберігання (GSP) у закладах охорони здоров'я.
- ФК 16 Здатність організовувати та проводити заготівлю лікарської рослинної сировини відповідно до правил Належної практики культивування та збирання вихідної сировини рослинного походження (GACP), як гарантії якості лікарської рослинної сировини і лікарських засобів на її основі. Здатність прогнозувати та обраховувати шляхи вирішення проблеми збереження та охорони заростей дикорослих лікарських рослин, відповідно до чинного законодавства.
- ФК 19 Здатність організовувати та здійснювати контроль якості лікарських засобів у

відповідності з вимогами чинної Державної фармакопеї України та належних практик у фармації, визначати способи відбору проб для контролю лікарських засобів та проводити їх стандартизацію відповідно до діючих вимог, запобігати розповсюдженню фальсифікованих лікарських засобів.

Програмні результати навчання

- ПРН 3 Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності.
- ПРН 4 Дотримуватись норм санітарно-гігієнічного режиму та вимог техніки безпеки при здійсненні професійної діяльності.
- ПРН 5 Демонструвати вміння самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел та використання цих результатів для рішення типових та складних спеціалізованих завдань професійної діяльності. Аргументувати інформацію для прийняття рішень, нести відповідальність за них у стандартних і нестандартних професійних ситуаціях.
- ПРН 10 Дотримуватися норм спілкування у професійній взаємодії з колегами, керівництвом, споживачами, ефективно працювати у команді. Дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності.
- ПРН 23 Організувати та проводити раціональну заготівлю лікарської рослинної сировини. Розробляти та впроваджувати заходи з охорони, відтворення та раціонального використання дикорослих видів лікарських рослин.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

На початку практики здобувачі вищої освіти отримують інструктаж з охорони праці, наказ керівника закладу вищої освіти про проведення практики, тривалість робочого часу здобувачів вищої освіти на практиці, обов'язки здобувачів вищої освіти, завдання керівників практики від кафедри та бази практики під час її проходження.

Основні обов'язки здобувачів вищої освіти при проходженні практики:

- одержати від керівника практики консультацію з проходження практики і оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути до місця проходження практики;
- суворо дотримуватись вимог правил охорони праці та техніки безпеки.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ФАРМАКОГНОЗІЇ

План проходження навчальної практики з фармакогнозії

Найменування робіт	Кількість годин
1. Знайомство з програмою, календарним планом, завданнями та базами практики.	10
2. Знайомство з дикорослими лікарськими рослинами в різних фітоценозах. Морфологічний опис та визначення лікарських рослин. Гербаризація лікарських рослин.	15
3. Знайомство з організацією заготівлі ЛРС. Освоєння прийомів заготівлі, сушіння, приведення ЛРС до стандартного стану, пакування і маркування ЛРС.	15
4. Освоєння експрес-методу фітохімічного аналізу. Товарознавчий аналіз зразку ЛРС, заготовленого індивідуально.	15
Догляд за культивованими лікарськими рослинами і виявлення заростей дикорослих лікарських рослин	
5. Знайомство з основними культивованими лікарськими рослинами та прийомами їх вирощування	15
6. Знайомство з основами вивчення запасів дикорослих лікарських рослин з метою раціонального використання природних ресурсів ЛР та їх охорони	20
Всього годин	90

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. Організаційне заняття.

Ознайомлення здобувачів вищої освіти із завданнями та змістом навчальної практики. Обговорення змісту й організаційного плану роботи.

II. Ознайомлення з базами практики:

1. Дослідне поле лікарських рослин ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика».

2. ТОВ «Херсонагросоюз», м. Херсон

3. Шилова балка, Херсонська обл.

Ознайомлення з методикою майбутньої роботи, порядком ведення робочих нотаток у індивідуальному завданні практики, спостережень і нотаток, збору й обробки матеріалів.

III. Зміст роботи

Загальна частина:

- методи фармакогностичного аналізу; шляхи і форми використання лікарської сировини рослинного та тваринного походження; значення фармакогнозії в практичній діяльності провізора, в організації раціонального використання ресурсів ЛР та вирішенні екологічних питань навколишнього середовища;

- хімічний склад лікарських рослин; динаміка утворення БАР у рослинах в процесі онтогенезу і під впливом факторів зовнішнього середовища (географічний, кліматичний, геохімічний та інші);

- основи заготівельного процесу ЛРС; раціональні прийоми збирання ЛРС; первинна обробка, сушіння, приведення сировини до стандартного стану; пакування, маркування, зберігання, транспортування ЛРС; її переробка;

- стандартизація ЛРС у світлі вимог Європейської фармакопеї; система стандартизації в Україні; аналітична нормативна документація (АНД) на лікарську рослинну сировину; вимоги АНД щодо якості сировини; роль АНД у підвищенні якості сировини; товарознавчий

аналіз: порядок приймання, відбору проб для аналізу і аналіз лікарської рослинної сировини відповідно з чинною АНД;

- основні напрямки наукових досліджень у галузі вивчення ЛР; методи виявлення нових лікарських рослин: вивчення і використання досвіду народної медицини, хімічний скринінг, філогенетичний принцип; методи аналізу БАР рослинного походження; вивчення хімічного складу ЛР і створення на їх основі нових фітопрепаратів; розробка АНД і рекомендацій щодо збирання, сушіння, зберігання сировини; роль і значення вітчизняних науковців і науково-дослідних закладів у вивченні лікарських рослин;

- сировинна база лікарських рослин; нормативно-правові основи використання ресурсів дикорослих лікарських рослин на сучасному етапі, організація заготівлі та виробництва ЛРС; історія створення сировинної бази дикорослих і культивованих лікарських рослин в Україні; імпорт та експорт ЛРС; перспективи розвитку сировинної бази: введення в культуру дефіцитних ЛР; культура ізольованих тканин; заготівельні організації та їх функції;

- вивчення запасів дикорослих лікарських рослин з метою раціонального використання природних ресурсів ЛР та їх охорони: виявлення заростей, вивчення запасів та обсягу можливих щорічних заготівель сировини; картування заростей і запасів лікарських рослин; державні заходи, спрямовані на збільшення обсягу заготівлі лікарської рослинної сировини, охорону та відтворення ресурсів дикорослих ЛР.

Спеціальна частина практики з фармакогнозії включає індивідуальне завдання з ідентифікації ЛР у природі та оволодіння основами заготівельного процесу ЛРС.

Кожне завдання слід починати з розгляду загальних питань за планом:

- зовнішні ознаки ЛР і її відмінність від морфологічно близьких видів;
- коротка ботанічна характеристика рослини;
- розповсюдження ЛР, еколого-фітоценотичні особливості зростання;
- сировинна база: природні ресурси, вирощування;
- гербаризація зразка ЛР;
- біосинтез, локалізація діючих речовин в органах і тканинах;
- морфологічні ознаки ЛРС;
- особливості хімічного складу ЛРС;
- вплив онтогенетичних факторів і умов зовнішнього середовища на накопичення БАР у рослині;
- раціональні прийоми заготівлі сировини, терміни відновлення біомаси, періодичність і норми збирання з одиниці площі;
- первинна переробка, сушіння, доведення сировини до стандартного стану, пакування, маркування та зберігання ЛРС;
- аналіз сировини на ідентичність і доброякісність: зовнішній вигляд (морфологічні особливості), анатомічні ознаки, якісні реакції виявлення;
- переробка сировини, фітопрепарати і лікарські засоби;
- шляхи використання і застосування в медицині.

Індивідуальні завдання

З метою набуття здобувачами вищої освіти під час практики умінь та навичок самостійно розв'язувати виробничі, наукові і організаційні завдання та активізувати їхню діяльність, розширити світогляд, підвищити ініціативу здобувачам вищої освіти пропонується виконати такі індивідуальні завдання:

Завдання I.

Визначити ідентичність лікарської рослинної сировини у запропонованих зразках.

Завдання II

Скласти інструкцію підготовчої роботи та заготівлі лікарської рослинної сировини в умовах аптеки.

Завдання III

Визначити лікарську рослину у живих або гербарних зразках.

Завдання IV

Визначити ідентичність мікропрепарату з лікарської рослинної сировини.

Завдання V

Провести приймання лікарської рослинної сировини в аптеці.

Завдання VI

Провести відбір середньої проби лікарської рослинної сировини.

Перевірка звітних документів навчальної практики та напрацьованих матеріалів.

Підсумкова конференція.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі навчальної практики з фармакогнозії застосовуються такі методи навчання:

- за джерелом знань (виокремлюють словесні, наочні й практичні методи, тому що інших джерел, крім слова, образу й досвіду, не існує);

- за відповідним етапом навчання, на кожному з яких розв'язують специфічні завдання (орієнтація на методи підготовки тих, кого навчають, до вивчення матеріалу, що передбачає пробудження інтересу, пізнавальної потреби, актуалізацію базових знань, необхідних умінь і навичок; та методи вивчення нового матеріалу; та методи конкретизації й поглиблення знань, набування практичних умінь і навичок, які сприяють використанню пізнаного; та методи контролю й оцінки результатів навчання);

- за способом керівництва навчальною діяльністю безпосередні або опосередковані (виокремлюють методи пояснення керівника практики й різноманітні методи організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти);

- за логікою навчального процесу (опора на індуктивні й дедуктивні, аналітичні й синтетичні методи);

- за дидактичними цілями виокремлюють методи організації діяльності тих, кого навчають, методи стимулювання діяльності, методи перевірки й оцінки.

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При проходженні навчальної практики з фармакогнозії контрольні заходи включають *поточний і підсумковий контроль*.

Поточний контроль навчальної практики з фармакогнозії здійснюється щоденно безпосереднім керівником практики від бази практики шляхом оцінювання практичних навичок. Поточний контроль включає перевірку практичних навичок та вмінь, передбачених програмою практики. Оцінювання поточної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти із навчально-ознайомчої практики проводиться за 4-ри бальною (традиційною) шкалою, яка конвертується в бали.

Формою **підсумкового контролю** відповідно до навчального плану є *диференційований залік*.

Підсумковий контроль проводиться у письмовій формі з метою оцінювання результатів проходження навчальної практики. Форма проведення підсумкового контролю є стандартизованою, включає відповідь на питання, що виносяться на підсумковий контроль, контролю засвоєння практичних навичок: вміння виявляти зарості ЛР у природі, застосовувати основні прийоми вирощування культивованих ЛР, визначати врожайність ЛРС та надавати рекомендації щодо раціонального використання конкретних заростей лікарських рослин.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які оволоділи практичними навичками, представили звітну документацію та набрали кількість балів, не меншу за мінімальну (60 балів).

Підведення підсумків навчальної практики здійснюється при наявності звітних документів, передбачених програмою з практики.

Наступного дня після завершення навчальної практики здобувачі вищої освіти-практиканти здають керівнику практики всі звітні документи для їх попередньої оцінки. Упродовж 10 днів після завершення практики на кафедрі відбувається підсумковий залік, на якому здобувачі вищої освіти перед комісією захищають матеріали практики. Комісія призначається рішенням кафедри і складається з завідуючого кафедрою, провідного спеціаліста даного напрямку та керівника практики від кафедри.

На заліку присутні всі здобувачі вищої освіти-практиканти.

Для підведення підсумків практики та кінцевої оцінки роботи здобувачів вищої освіти-практикантів керівник практики інформує комісію про фактичні терміни початку та завершення роботи, склад групи здобувачів вищої освіти, які пройшли практику, їх дисципліну, а також з інших питань організації та проведення практики. До захисту практики допускаються здобувачі вищої освіти, які повністю виконали завдання програми практики та вчасно оформили звітну документацію.

При кінцевій оцінці результатів практики враховується попередня оцінка керівників від бази практики і від кафедри та результати захисту підсумкової роботи практики.

Оцінка за практику заноситься керівником від університету до індивідуального завдання на практику, індивідуального плану здобувача вищої освіти і заліково-екзаменаційної відомості.

СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бали з навчальної практики з фармакогнозії незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну (національну) шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з навчальної практики	Оцінка за 4-ри бальною шкалою	Критерії оцінювання засвоєння здобувачем вищої освіти практичних навичок та вмінь
Від 90 до 100 балів	5	наявні всі необхідні документи з практики з усіма реквізитами; звіт написано самостійно з дотриманням формальних вимог; завдання практики виконані і висвітлені повністю; здобувачем вищої освіти продемонстрований високий рівень обґрунтування власних ідей, висновків, творчий підхід; звіт захищено успішно та отримано відповіді на запитання зі звіту.
Від 75 до 89 балів	4	наявні всі необхідні документи з практики, проте деякі реквізити відсутні; звіт написано самостійно, але деякі формальні вимоги порушені; завдання практики виконані і висвітлені не всебічно; здобувачем вищої освіти продемонстрований високий рівень обґрунтування власних ідей, висновків, проте вони суперечливі чи взаємовиключні; звіт захищено успішно, із зауваженнями.
Від 60 до 74 балів	3	наявні всі необхідні документи з практики, проте деякі реквізити відсутні чи зазначені недостовірні дані; звіт засновано на плагіаті без використання посилань та/або деякі формальні вимоги порушені чи недотримані взагалі; завдання практики виконані і висвітлені не в повному обсязі; здобувач вищої освіти продемонстрував схильність до механічної копіювання чужих ідей, висновків, вони суперечливі чи взаємовиключні; звіт ледве захищено через мало адекватні відповіді на запитання для захисту.
Від 59 до 35 балів	2	відсутні один чи більше документів з практики, деякі реквізити відсутні чи зазначені недостовірні дані; звіт повністю засновано на плагіаті без використання посилань та/або багато формальних вимог порушено чи недотримано взагалі; завдання практики пророблені і висвітлені не належним чином; здобувач вищої освіти продемонстрував схильність до механічної копіювання чужих ідей, висновків, вони суперечливі, взаємовиключні і можуть бути майже не пов'язаними з матеріалами практики; звіт не захищено через неадекватні відповіді на запитання для захисту і слабку орієнтацію в матеріалах звіту.
Від 34 до 1 балів	2	з обов'язковим повторним курсом.

6. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Форма звітності – письмовий звіт, підписаний і оцінений безпосередньо керівником практики. Письмовий звіт разом з іншими документами й матеріалами практики подається на рецензування керівнику практики від кафедри.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції.

Звіт оформлюється згідно з єдиним стандартом щодо оформлення документації, повинен бути надрукований (без помилок та виправлень) з одного боку білого паперу формату А4 (210x297 мм). Аркуш звіту повинен мати поля: ліворуч – 25 мм, верхнє – 20 мм, праворуч – 15 мм, нижнє – 20 мм. Загальний обсяг звіту повинен складати близько 10 сторінок друкованого тексту. Титульна сторінка звіту видається кафедрою.

Основними звітними документами з навчальної практики з фармакогнозії є:

1. Індивідуальне завдання на практику. (У кінці кожного робочого тижня робляться підсумки та результати спостережень заносяться до індивідуального завдання з практики, яке обов'язково заповнюється кожного дня з підписом одного з керівників практики. Цей вид роботи надає здобувачам вищої освіти можливість відчуття задоволення від досягнення мети. Таким чином здобувачі вищої освіти вчать планувати свій час та досягати мети).

2. Основна частина (звіт про конкретну виконану роботу згідно з програмою практики): розкриття суті кожного індивідуального завдання, опис, спостереження, схематичне зображення досліджених об'єктів, тощо.

3. Висновки і пропозиції.

4. Додатки. (рослинна лікарська сировина, гербарій). До звіту з практики у друкованому форматі додається фотозвіт.

5. Презентації з практики.

Підведення підсумків практики

Оцінювання діяльності здобувача вищої освіти під час проходження навчальної практики з фармакогнозії здійснюється за такими критеріями:

- активність, професійна обізнаність, компетентність у питаннях змісту практики;
- демонстрація набутих практичних навичок;
- підтвердження виконання програми практики;
- якщо здобувач вищої освіти не з'явився на навчальну практику без поважних причин (5 і більше разів), то він не може претендувати на оцінювання результатів його діяльності під час практики 75 балів і вище.

Оцінка з навчальної практики з фармакогнозії прирівнюється до семестрової оцінки з будь-якого предмету і може бути не більшою за 100 балів, які за видами діяльності практиканта розподіляються так:

Орієнтовна оцінка видів діяльності

№	Види діяльності	Бали
1	Виконані індивідуальні завдання, оформлений звіт	50
2	Презентація	10
3	Оформлення гербарію, заготівля лікарської рослинної сировини	30
4	Відповідь на теоретичне запитання	10
	Всього	100

Загальна оцінка з практики є сумарною оцінкою за видами її діяльності. Якщо один з видів діяльності оцінено в 0 балів, то й загальна оцінка з практики виставляється – 0 балів.

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Завдання фармакогнозії на сучасному етапі. Роль фармакогнозії в практичній діяльності провізора.
2. Номенклатура лікарських рослин бази практики.
3. Організація заготівлі лікарської рослинної сировини.
4. Правила техніки безпеки при роботі з ЛРС.
5. Встановлення оптимального терміну заготівлі ЛРС.
6. Правила збору ЛРС різних морфологічних груп.
7. Правила сушіння ЛРС.
8. Методи приведення ЛРС до стандартного стану.
9. Правила зберігання сировини в залежності від різних морфологічних груп і хімічного складу.
10. Правила пакування та маркування ЛРС за діючою НТД.
11. Сировинна база лікарських рослин в Україні, їх раціональне використання.
12. Приклади дикоростучих лісових ЛР.
13. Приклади дикоростучих водяних ЛР.
14. Приклади дикоростучих степових ЛР.
15. Приклади культивованих ЛР.
16. Приклади ЛРС із змішаною сировинною базою.
17. Товарознавчий аналіз лікарської рослинної сировини: приймання лікарської рослинної сировини.
18. Поняття про партію сировини. Відбір проб для аналізу, встановлення тотожності, чистоти та доброякісності сировини.
19. Ознаки, за якими відбираються лікарські рослини для ресурсного вивчення.
20. Джерела літературних, картографічних, звітних та інших даних з рослинних ресурсів того регіону, де планується вивчення запасів лікарських рослин.
21. Термін «врожайність» ЛРС та методи її визначення.
22. Основні заходи з охорони лікарських рослин регіону, які повинен проводити провізор за місцем своєї роботи.
23. Приклади видів лікарських рослин, об'єми заготівлі яких не обмежені на території України при дотриманні правил збору.
24. Які лікарські рослини в Україні заборонено збирати до відновлення їх запасів?
25. Які промислові масиви заростей дикорослих лікарських рослин не підлягають експлуатації і чому?

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бобкова І.А., Варлахова Л.В., Маньковська М.М. Фармакогнозія: підручник. — 2-е вид., перероб. та доп. — К.: Медицина, 2010.
2. Бобкова І.А. Фармакогнозія. Посібник для практичних занять: навч. посібник. — 2-е вид., перероб. та доп. — К.: Медицина, 2010.
3. Державна Фармакопея України / Державне підприємство «Науково-експертний фармакопейний центр». — 1-е вид. — Х.: РІРЕГ, 2001.
4. Державна Фармакопея України / Державне підприємство «Науково-експертний фармакопейний центр». — 1-е вид. — Доп. 2. — Х.: Державне підприємство «Науково-експертний фармакопейний центр».
5. Ковальов В.М., Павлій О.І., Ісакова Т.І. Фармакогнозія з основами біохімії. — Х.: Вид-во НФаУ, 2000.
6. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / За ред. А.М. Гродзинського. — К.: Головна редакція енциклопедії України.

7. Практикум по фармакогнозии: учеб. пособие для студ. вузов / В. Н. Ковалёв, Н. В. Попова, В. С. Кисличенко [и др.]; под общ. ред. В. Н. Ковалёва. – Х. : Изд-во НФаУ «Золотые страницы», 2003. – 512 с.

8. Солодовниченко Н. М. Лікарська рослинна сировина та фітопрепарати: посібник з фармакогнозії з основами біохімії лік. рослин / Солодовниченко Н. М., Журавльов М. С., Ковальов В. М. – Х. : Вид-во НФАУ «Золоті сторінки», 2001. – 408 с.

Додаткова:

9. Банный И.П., Литвиненко М.М., Евтифеева О.А., Сербин А.Г. Фармакогностический анализ лекарственного растительного сырья.-Х.:Изд-во НФАУ, 2002. -88 с.

10. Ботанико-фармакогностический словарь / Под ред. К.Ф.Блиновой, Г.П.Яковлева. - М.: Высш. шк., 1990. - 272с.

11. Муравьева Д.А., Самылина И.А., Яковлев Г.П. Фармакогнозия. - М.: Медицина, 2002. - 656 с.

12. Фармакогнозия: учебное пособие / Под ред. Г.П. Яковлева.-СПб.:СпецЛит, 2006. – 845с.

13. Юдин В. Фитотерапия: прошлое, настоящее и будущее // Украинский медицинский журнал online. 2010. № 2 (76) III - IV.

Інформаційні ресурси:

1. www.ito.edu.ru/2001/ito/VI/VI-0-29.htmlorg/ - електронна англomовна бібліотека
2. Спеціалізоване медичне інтернет-видання для лікарів, провізорів, фармацевтів, студентів медичних та фармацевтичних вузів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.morion.ua>.
3. Фармацевтична енциклопедія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pharmencyclopedia.com.ua>.
4. Пошукова база Medline [Електронний ресурс]. – Режим доступу: National Library of Medicine <https://www.nlm.nih.gov/bsd/medline.html>.
5. Вісник фармації 2018 <https://smartpress.com.ua/tovar-2018-visnik-farmatsiyi>

**ПЗВО «МІЖНАРОДНИЙ КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПИЛИПА ОРЛИКА»**

ЗВІТ

Здобувача вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Групи _____

Спеціальність _____

про виконання програми _____ практики
(вид практики)

Освітній рівень _____

База практики _____
(повна назва)

Керівник практики
від бази практики

_____

(посада, прізвище, ініціали)

Керівник практики від
закладу вищої освіти

_____

(посада, прізвище, ініціали)

Звіт захищений

« _____ » _____ 202_ р.

_____

(підпис)

Здобувач вищої освіти _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Прибув (ла) на підприємство, організацію, установу

Печатка

підприємства, організації, установи „___” _____ 20__ року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув (ла) з підприємства, організації, установи

Печатка

Підприємства, організації, установи “___” _____ 20__ року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці

_____

(назва підприємства, організації, установи)

Керівник практики від підприємства,
організації, установи _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Печатка «___» _____ 20__ року

Висновок керівника практики від ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика» про проходження практики

Дата складання заліку „___” _____ 20__ року

Оцінка:

за національною шкалою _____

(словами)

кількість балів _____

(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики від ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Примітка: Індивідуальне завдання – перший аркуш у звіті студента (двосторонній при роздрукуванні)

Звіт керівника практики

ЗВІТ

щодо керівництва _____ практикою здобувачів вищої освіти ____ курсу
кафедри _____ факультету _____

Відповідно до наказу ректора МКУ ім. Пилипа Орлика мною з _____ до _____ 20__
року здійснювалося керівництво навчально-ознайомчою практикою здобувачів вищої освіти
у таких закладах (установах) _____

Всього під моїм керівництвом практику проходило _____ здобувачів вищої освіти.

Мною проведено _____ індивідуальних консультацій та _____ групових.

Загальна характеристика та оцінка роботи здобувачів вищої освіти

Підсумкова оцінка здобувачів вищої освіти за навчально-ознайомчу практику:

Практика засвідчила, що під час підготовки здобувачів вищої освіти необхідно
звернути увагу на

Загальні зауваження та пропозиції щодо організації та проведення навчально-
ознайомчої практики

Підпис _____

Дата _____